

Vroeg vreemdetalenonderwijs

Engels in de onderbouw

Engelse les in het basisonderwijs is niets bijzonders meer, maar vroeg vreemdetalenonderwijs (VVO) wel. Op de Tilburgse obs De Blaak leren de kinderen al vanaf groep 1 Engels. "VVO is iets anders dan Engelse les", aldus adjunct-directeur Jan Peters. "Eigenlijk wordt er een stukje gewoon onderwijs overgenomen in het Engels. Dat gebeurt in de vorm van instructie, spelletjes, liedjes, een verhaal enzovoorts."

In januari 2005 is er op De Blaak een start gemaakt met Engels in de groepen 1 en 2. Initiatiefnemer was de toenmalige directeur van de school. Hij kwam uit Rotterdam, waar al langer Engels aan de jongste leerlingen wordt gegeven. Het project EarlyBird (www.earlybirdie.nl)

draait daar onder andere op de Eduard van Beinum school. Op die school hebben de leraren van De Blaak de kunst afgekeken.

Native speakers

"Voor de lessen VVO hebben we 'native speakers' geworven, mensen die Engels

als moedertaal hebben", vertelt Jan Peters. "Als eis stelden we, dat ze papieren moesten hebben op minimaal het niveau van onderwijsassistente. De kinderen krijgen zo tegen de drie uur per week met Engels te maken, steeds een half uur tot drie kwartier lang." Dat zijn

bij elkaar heel wat uren les, want er zitten meer dan 500 kinderen op obs De Blaak. Meestal zijn er drie parallelklassen per groep en dit jaar telt de school vijf kleuterklassen.

Bijscholing

De Engelse les wordt steeds verder uitgebreid, dit jaar naar groep 4. De kinderen in die groep staat een omslag te wachten. Kregen ze tot nu toe Engels van een native speaker, nu gaat hun

gaan er in oktober vier leerkrachten groep 4 een week lang naar Engeland voor een intensieve training."

Materialen

"Voor de kleutergroepen gebruiken we simpele materialen die de native speakers vaak zelf gemaakt hebben. Cijfers bijvoorbeeld, gekleurde stukken karton en abstracte tekeningen van dieren", vertelt Peters. "Eerst gaat het er vooral nog om de passieve woordenschat te

gekozen voor de Engelse methode 'super me'. Daarin wordt het eigen lichaam behandeld, kleding enzovoorts. De methode blijft dus heel dicht bij de belevingswereld van het kind."

Financiering

Het lijkt een hele klus, VVTO aanbieden aan zoveel kinderen. Een dure klus vooral. Dus hoe financiert obs De Blaak dat? Is daar een apart potje voor? "Was het maar zo", reageert Peters. "We proberen zoveel mogelijk formatiegelden vrij te maken voor VVTO. Verder hebben we een eenmalige subsidie gekregen van de Provincie. Voor bijscholing van het team en voor materialen ontvangen we een jaarlijkse subsidie van het Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs. Die subsidie geldt voor maximaal vier jaar en we zitten nu al in het derde." Hoe de financiering de komende jaren geregeld moet worden, dat is dus nog niet duidelijk. Maar het zal vast wel lukken, want zowel de school als de ouders zijn reuze enthousiast. En ook in het Engels geldt: where there's a will, there's a way...

'Vier leerkrachten groep 4 gaan een week naar Engeland voor een intensieve training'

reguliere docent langzamerhand de lessen overnemen. "Dat betekent ook een hele omslag voor het team", aldus Peters. "Al sinds de start van het project wordt het hele team bijgeschoold, maar voor veel leraren is het tot nu toe een 'ver van mijn bed-show' geweest. Omdat ze nu echt kinderen in de klas krijgen die ze Engels moeten geven,

vergroten. Daarna gaan de kinderen ook zelf benoemen en zinnen maken. Dan worden er bijvoorbeeld een cijfer 1, een groen kartonnetje en een tekening van een vis achter elkaar gelegd om de zin 'I see one green fish' uit te beelden." Vanaf groep 3 bleek er behoefte te zijn om met een methode te gaan werken. Peters: "We hebben

DE WETENSCHAPPELIJKE BENADERING

Wat is er wetenschappelijk gezien, bekend over het vroeg aanbieden van Engels? Dat vroegen wij dr. Rian Aarts van de Universiteit van Tilburg. Zij doet onderzoek en geeft onderwijs op ondermeer het gebied van eerste- en tweede taalverwerving en meertaligheid in het onderwijs.

Waarom zou je al in de onderbouw Engels willen aanbieden?

De redenen om vroeg te beginnen met het aanbieden van Engels, kunnen zijn:

- Het feit dat jonge kinderen vrij gemakkelijk en spelenderwijs een tweede taal kunnen leren. Bovendien is de kans dat er een hoog niveau in de tweede taal bereikt wordt groter, wanneer er vroeg begonnen wordt. Het aantal jaren onderwijs in de taal heeft invloed op het uiteindelijke niveau dat bereikt kan worden.
- Een tweede reden kan liggen in de invloed van het leren van een tweede taal op de algemene cognitieve ontwikkeling (creatief en analytisch denken, metalinguïstisch bewustzijn) en op bewustzijn van meertaligheid en multiculturaliteit.

Is het niet risicovol om jonge kinderen Engels aan te bieden terwijl de moedertaal zich nog aan het ontwikkelen is?

Interferentie met de moedertaal kan optreden, maar is vaak

beperkt en bovendien van voorbijgaande aard. Waarschijnlijk zijn de grammaticale systemen die kinderen van de beide talen hebben, gescheiden opgeslagen. In ieder geval blijken jonge kinderen onderscheid te kunnen maken in het gebruik van de twee talen. Voor meertalige kinderen die een andere moedertaal hebben, zijn er verschillende situaties denkbaar. Voor sommige kinderen begint het leren van het Nederlands op de basisschool, anderen hebben al een redelijke beheersing van het Nederlands wanneer ze op school komen. Bij deze laatste groep (waarbij in feite sprake is van simultane tweetaligheid; zij groeien vanaf het begin op met twee talen), hoeft het aanbod Engels op de basisschool geen probleem te zijn. Alleen voor de groep kinderen die op 4-jarige leeftijd nog moet beginnen met het leren van Nederlands, is het mogelijk problematisch omdat zij op dat moment met een tweede en derde taal geconfronteerd worden.

Wanneer is de kans op succes van tweetalig onderwijs het grootst?

Dat succes hangt af van enkele factoren:

- het doel is "enrichment": ontwikkelen van meertaligheid (en niet transition: vervangen van eerste taal door de tweede taal);
- beide talen hebben een hoge status in de samenleving
- er is voldoende ondersteuning voor beide talen, aanbod in beide talen >

- > • er wordt vroeg begonnen met het onderwijs.

In Canada is aangetoond dat de immersie-programma's, waarin kinderen van Engelstalige ouders op jonge leeftijd ondergedompeld worden in het Frans, succesvol zijn.

Het Vroegtijdig aanbod Engels in Nederland voldoet aan een aantal van deze voorwaarden: doel is enrichment, Engels heeft een hoge status, er is een behoorlijk aanbod (ook buiten de school speelt Engels een grote rol in bijvoorbeeld de Nederlandse media) en er wordt vroeg begonnen.

Onderzoek wat in Nederland tot nu toe gedaan is naar de effecten van vroegtijdig Engels in Nederland, is dat van Goorhuis-Brouwer & de Bot (Rotterdam): Aarts & Ronde (Almere) en Veltman (Tilburg). Conclusies uit de onderzoeken zijn dat kinderen bepaalde receptieve vaardigheden in het Engels ontwikkeld hebben, maar dat het productieve niveau vrij laag is (alleen losse woorden). Het VVTO lijkt niet ten koste te gaan van de Nederlandse taalontwikkeling; alleen in het onderzoek van Veltman wordt een achteruitgang zicht-

'Kinderen zijn niet bang om een andere taal te spreken'

baar op het gebied van taalvaardigheid Nederlands (in vergelijking met voorgaande leerjaren die geen VVTO gehad hebben, maar mogelijk heeft dit met verschillen tussen de groepen te maken). Uit het onderzoek van Aarts & Ronde komt ook naar voren dat er wat betreft effecten van VVTO geen verschillen waren tussen de leerlingen met een andere moedertaal dan Nederlands en de een-talige, Nederlandse leerlingen.

Hoeveel uur per week zou Engels aangeboden moeten worden om zinvol te zijn? En wie zou de lessen moeten geven? Verdienen native speakers de voorkeur of reguliere leerkrachten (al dan niet bijgeschoold)? Naarmate meer uren per week gegeven worden, zijn meer effecten te verwachten. Willen we er enige effecten van kunnen verwachten, dan is 1 uur te weinig en zou je denken aan 3 tot 5 uur per week. Het onderwijs Engels voor kleuters is geheel op mondelinge communicatie gericht, dus een goede uitspraak van het Engels is zeer belangrijk. Vanuit dat gezichtspunt verdient een native speaker de voorkeur. Bovendien is het voor de kinderen duidelijker welke taal gesproken moet worden; aan de native speaker is automatisch de taal Engels gekoppeld. Voor de hogere groepen, kan de groepsleerkracht ook de Engelse lessen geven. Dan is het wel belangrijk dat hij/zij een goede uitspraak van het Engels heeft en is het goed om de situaties waarin Engels gebruikt wordt duidelijk aan te geven, zodat kinderen weten waar ze aan toe zijn.

Wat is een goede vorm als het gaat om vervroegd Engels?

Enrichment bilingual education is een goede vorm: de tweede taal komt erbij. Doel is het ontwikkelen van tweetaligheid: het leren en onderhouden van beide talen. Beide talen worden voldoende ondersteund.

Tweetalig onderwijs is in feite het gebruik van twee instructietalen op een bepaald moment in het onderwijs. Beide talen worden in het onderwijs niet alleen gebruikt om de taal zelf te leren, maar ook als medium om een bepaalde onderwijsinhoud over te brengen. De manier waarop bijvoorbeeld obs De Blaak dit invult, komt hiermee overeen. Bij een deel van het reguliere onderwijsaanbod wordt Engels als instructietaal gebruikt. Bij kleuters kan dit inderdaad het beste bij gym- of spellessen, waarbij concrete opdrachten uitgevoerd worden en waarbij materialen gebruikt worden die de context voor het taalaanbod geven.

Hebben kinderen die al vroeg Engels aangeboden krijgen echt een voorsprong op kinderen die pas in groep 7 Engels gaan leren?

Deze kinderen bouwen al een receptieve woordenschat in het Engels op, dus ze hebben een voorsprong op begrip van het Engels. Het spreken van Engels is nog vrij beperkt na het aanbod in de kleutergroepen, maar zal later waarschijnlijk toenemen. Een groot voordeel is dat de kinderen door het vroegtijdig aanbod van Engels niet bang zijn om een andere taal te spreken. Zij zijn er van jongs af aan gewend dat er op school ook een andere taal gesproken wordt, en zij zijn er aan gewend zelf in die taal te spreken. En – zoals eerder gezegd – door de hoeveelheid onderwijstijd in het Engels dat deze kinderen al gehad hebben, is het vrij logisch dat ze een voorsprong hebben ten opzichte van de kinderen die dat niet gehad hebben.

Is het niveau van Engelse les in het basisonderwijs eigenlijk wel voldoende?

Op dit moment is het niveau van Engels in het basisonderwijs beperkt. Dit heeft veel te maken met de uitvoering ervan. Zoals Edelenbos (2004) aangeeft, is het aanbod van Engels op dit moment nog niet op alle scholen even goed ontwikkeld. Leerkrachten zijn bijvoorbeeld niet voldoende opgeleid, men heeft geen goede materialen, men besteedt er weinig aandacht aan... Dus hier is nog een heleboel werk te doen.

Welke tips heeft u voor het onderwijs als het gaat om het aanbieden van Engels?

- Vroeg, dus in de kleutergroepen beginnen;
- Engels als instructietaal gebruiken bij gym- en spellessen;
- Veel concrete materialen gebruiken;
- Native speaker als leerkracht, vooral voor kleuters;
- 3 tot 5 uur per week;
- Alleen doen als het schoolteam erachter staat en als er steun van ouders is.

Referenties:

Aarts, R. & S. Ronde (2006). *Tweetalig onderwijs met vervroegd Engels in het basisonderwijs*. *Levende Talen Tijdschrift* 7, 2, p. 3-14.

Goorhuis-Brouwer, S. & K. de Bot (2005). *Heeft vroeg vreemde-talenonderwijs een negatief effect op de Nederlandse taalontwikkeling van kinderen?* *Levende Talen Tijdschrift* 6, 3, p. 3-7.

Veltman, H. (2006). *Vroeg vreemdetalenonderwijs: een eerste verkenning in een basisschool*. Nijmegen: Radboud Universiteit, *doctoraalscriptie Onderwijskunde*. www.netwerktto.europesplatform.nl
www.linguacentrum.europesplatform.nl